HebrewBooks.org ©Moznaim Publishers. No commercial use allowed.

ומי אמר רב עבדא כמקרקעי דמי והאמר א)רב דניאל בר רב קטינא אמר רב [א]התוקף בעבדו של חבירו ועשה בו מלאכה פטור ואי ס"ד עבדא כמקרקעי דמי אמאי פטור ברשותא דמריה קאי הכא במאי עסקינן [ב]שלא בשעת מלאכה כי הא ב)דשלח ליה רבי אבא למרי בר מר בעי מיניה מרב הונא הדר בחצר חבירו שלא מדעתו צריך להעלות לו שכר או אין צריך להעלות לו שכר ושלחו ליה אינו צריך להעלות לו שכר הכי השתא בשלמא התם בין למ"ד ביתא מיתבא יתיב ניחא ליה בין למ"ד 1ושאיה יוכת שער ניחא ליה אלא הכא מי ניחא ליה דנכחוש עבדיה אמרי ה"נ ניחא ליה [ג]דלא ליסתרי עבדיה ג)בי רב יוסף בר חמא הוו תקיף עבדי דאינשי דמסיק בהו זוזי ועבדי בהו מלאכה א"ל ד)רבה בריה מ"ט עביד מר הכי א"ל דאמר רב נחמן עבדא נהום כריסיה לא שוי אמר ליה אימא דאמר רב נחמן כגון דארו עבדיה דמרקיד בי כובי כולהו עבדי מעבד עבדי א"ל אנא כרב דניאל סבירא לי דאמר רב דניאל בר רב קטינא אמר רב התוקף בעבדו של חבירו ועשה בו מלאכה פטור אלמא ניחא ליה דלא ליסתרי עבדיה אמר ליה הני מילי היכא [ד]דלא מסיק בהו זוזי מר כיון דמסיק בהו זוזי מיחזי כרבית דאמר רב יוסף בר מניומי אמר רב נחמן אף על פי שאמרו הדר בחצר חבירו שלא מדעתו א"צ להעלות לו שכר [ה]הלוהו ודר בחצר חבירו צריך להעלות לו שכר א"ל הדרי בי: איתמר התוקף ספינתו של חבירו ועשה בה מלאכה אמר רב רצה שכרה נוטל רצה פחתה נוטל ושמואל אמר אינו נוטל אלא פחתה אמר רב פפא לא פליגי [ו]הא דעבידא לאגרא הא דלא עבידא לאגרא ואיבעית אימא הא והא דעבידא לאגרא [ז]הא דנחית ליה אדעתא דאגרא והא דנחית ליה אדעתא דגזלנותא: גזל מטבע ונסדק [וכו']: אמר רב הונא נסדק נסדק ממש נפסל פסלתו מלכות ורב יהודה אמר פסלתו מלכות נמי [ח]היינו נסדק אלא ה"ד נפסל [ט]שפסלתו מדינה זו ויוצאה במדינה אחרת א"ל רב חסדא לרב הונא לדידך דאמרת נפסל פסלתו מלכות הרי פירות והרקיבו יין והחמיץ דכי פסלתו מלכות דמי וקתני משלם כשעת הגזילה א"ל התם נשתנה טעמו וריחו הכא לא נשתנה א"ל ה)רבא לרב יהודה לדידך דאמרת פסלתו מלכות נמי היינו נסדק הרי תרומה ונטמאת דכי פסלתו מלכות דמי וקתני אומר לו הרי שלך לפניך א"ל התם לא מינכר היזיקה הכא מינכר היזיקה איתמר המלוה את חבירו על המטבע ונפסלה המטבע רב אמר נותן

פטור. מלשלם לבעליו שכרו: **שלא בשעת מלאכה.** בשעה ו)[שאינו רגילן] לעשות מלאכה או שאין עכשיו לבעליו מלאכה לעשות דזה נהנה וזה אין חסר הוא ופטור: **כדשלח ליה כו' הדר בחצר חבירו.** ומוקמינא לה בפ"ב (דף כא.) בחצר דלא קיימא לאגרא: **ביתא מיתבא יתיב.** זה הדר בתוכה ההנהו לבית זה שהוא מיושב בדיורין: **יתיב.** אין חרב לפי שהדר בתוכה טש ומשפיץ סדקיה תמיד: **ושאיה יוכת שער.** שד הוא ושמו שאיה מכתת שערים וכותלי בית שאין אדם דר בתוכה: **דלא נסתרי.** שלא ילמד דרכי הבטלה: **פחתה.** אם נשברה או נתקלקלה ודמי פחתה יתירין על שכרה נוטל דמי פחתה: **עביד לאגרא.** מסתמא כי נחית לה אדעתא דאגרא נחית הלכך לאו בתורת גזלן דיינינן ליה ונותן שכרה על כרחו אם רבין הן על דמי פחתה: **הא דלא עבידא לאגרא.** לא יהיב ליה אלא פחתה: **נחת לה אדעתא דאגרא.** רצה שכרה נוטל ואם פחתה יתר על שכרה נוטל דמי פחתה דהא ע"כ שקלה וגזל הוא: **נחית לה אדעתא דגזלנותא.** אפי' שכרה גדול מפחתה לא יהיב אלא פחתה דכל הגזלנין משלמין כשעת הגזלה: **פסלתו מלכות.** המלך גזר שלא יצא לא במדינה זו ולא במדינה אחרת: **היינו נסדק.** דכיון דלא ז)נסדק לגמרי היזק גמור הוא ומשלם כשעת הגזלה: **אלא היכי דמי נפסל.** דקתני מתניתין הרי שלך לפניך: **כגון שפסלתו מדינה זו.** בני מדינה פסלוהו מעצמן: **ויוצא במדינה אחרת.** שיכול לומר לו לך להוציאו שם: **תרומה לא מינכר היזיקה.** לא נשתנה מראיתה מאשר חטים: **הכא מינכרא הזיקה.** שאין צורה זו דומה לצורה של כל היוצאים עכשיו וכשגזלה הימנו היו כל צורות המדינות שוות לה: **המלוה את חבירו.** שום פרגמטיא: **על המטבע.** שקצץ לו מעות: נותן

ומי אמר רב עבדא כמקרקעי דמי והאמר רב דניאל בר רב קטינא כו'. ואם היה כמקרקעי דמי אפי' נחת ליה בתורת גזלנות לא נפק מרשותיה דמריה דהוי כקרקע דאין נגזלת ומשלם אגרא היכא דקאי לאגרא כמו ספינה דלקמן היכא דלא נחת ליה בתורת גזלנות: **הלוהו ודר בחצירו.** כולה סוגיא דהכא כלישנא קמא דאיזהו נשך (ב"מ דף סד: ושם) ז"ע היאך הלוה מותר לעשות שום טובה למלוה אפי' דברים שהיה עושה לו בלא הלואה ואפילו דברים שאין רגילות ליטול מהן שכר יהא אסור דומיא דחצר דלא קיימא לאגרא וכ"ש דברים שאין רגילות להשאיל בחנם כגון להשאיל סוסו שיהא אסור אפי' הוא כ"כ אוהבו שבלאו הכי היה משאילו וא"כ יותר מדאי יש לו ליזהר ללוה שלא יעשה למלוה שום הנאה וי"ל דדוקא מילי דפרהסיא ואוושא טובא כגון לדור בחצירו ולתקוף בעבדו אבל להשאיל לו כליו או אפי' סוסו כיון דבלאו הכי משאילו מותר ודיקא נמי דנקט במתני' חצירו ולא נקט לא ישכיר לו כליו או בהמתו בפחות ועוד שמא י"ל דכל היכא דקודם הלואה היו אוהבים זה את זה שהיו משאילין חצר זה לזה אם היו צריכין מותר להשאיל אף לאחר הלואה ומתני' דאיזהו נשך (שם) בסתם בני אדם שאין רגילות שיהא עושה לו למלוה אותה הנאה בלא הלואה דומיא דהקדמת שלום שאין אסור אלא באותו שלא היה רגיל להקדים לו מקודם לכן ומיהו אפילו דבר שהיה משאילו בלאו הכי כגון חצר דלא קיימא לאגרא אם נכנס שלא מדעת חבירו חייב אע"פ שאם לא הלוה לו לא היה חייב לתת לו שכר כדמשמע הכא ולפי זה ההיא דאיזהו נשך (שם) איירי דוקא בחצר דקיימא לאגרא דהתם איירי מדעתו כדקאמר לא ישכור הימנו בפחות אבל בלא קיימא לאגרא היה מותר כיון דברשותו נכנס וגם בלא הלואה היה מניח לו לדור בחנם והאי דקאמר התם עלה דמילתא דהכא מאי קמ"ל תנינא ומשני מהו דתימא ה"מ חצר דקיימא לאגרא כו' קמ"ל לא בעי למימר קמ"ל דמתניתין איירי אפילו בדלא קיימא לאגרא דמתניתין ודאי לא איירי אלא דוקא בדקיימא לאגרא כיון דמיירי מדעתו אלא ה"פ קמ"ל דאפי' לא קיימא לאגרא אסור היכא דלא הוי מדעתו ופירוש זה דחוק דהפשט משמע דאמתניתין קאי וקמ"ל דמתני' איירי אפי' בדלא קיימא לאגרא אע"ג דאיירי שנכנס מדעתו:

המלוה את חבירו על המטבע. פ"ה הלוה לחבירו שום פרקמטיא על המטבע שקצב לו במעות נותן לו מעות שיוצאין בשעת פרעון דהא קבל עליו לתת מטבע ודוקא הלוהו פרקמטיא אבל הלוהו מעות מה שהלוהו משלם לו עכ"ל הקונטרס ולפירושו נראה דאם הלוהו מעות נמי וקצב לו שישלם לו מעות דמשלם מטבע היוצא באותה שעה דמעות שנפסלו לאו מטבע נינהו ולא נקט בקונטרס פרקמטיא אלא משום דכשמלוה אדם מעותיו אין רגילין להזכיר דבר אבל כשמוכר פרקמטיא אפי' אמר סתם כך וכך מעות תתן צריך לשלם לו מטבע היוצא וקשה לפירושו דה"ל למימר המוכר לחבירו על המטבע או ה"ל למינקט הקיף ועוד כיון דמעות פרקמטיא זוקף עליו במלוה אין סברא כלל לחלק בין הלוהו מעות לפרקמטיא שמכר במעות ונראה לפרש דאין חילוק בין מכר לו פרקמטיא בין הלוהו מעות ומיירי כשהתנה עמו ע"מ שישלם לו מעות וכיון שפירש לו כך סתמא דמילתא לכך פירש שאם יפסל יתן לו מטבע היוצא דאותו שנפסל אין שמו מטבע ושמואל סבר דכיון שיוצא במישן שם מטבע עליו ועוד אור"י די"ל כגון שהלוהו סאה חטין ואמר לו או תחזור לי סאה או כך וכך מעות ואילו במעות לחודייהו קצב היה משלם לו מטבע שנפסל אבל הכא שלא זקף עליו במלוה גמורה שיכול לפרוע לו חטין אם ירצה נותן לו מטבע היוצא באותה שעה ולכל הפירושים אם הלוהו מעות סתם מעות שהלוה לו יפרע

מסורת הש"ס

א) [ב"מ סד:], ב) לעיל כא. [ע"ש] ב"מ סד:, ג) ב"מ שם [וע"ש ברש"י ותוס'], ד) נ"ל רבא, ה) [נ"ל רבה דהא משמת רב יהודה נולד רבא כמבואר קדושין עב:], ו) רש"ל, ז) [נפיק כצ"ל],

תורה אור השלם

1. נִשְׁאַר בָּעִיר שַׁמָּה וּשְׁאִיָּה יֻכַּת שָׁעַר: ישעיהו כד יב

מוסף רש"י

ביתא מיתבא. בית שהוא מיושב בדירת בני אדם, **יתיב.** ישובו קיים, לפי שהדרין בתוכו רואין מה שהוא צריך ומתקנין אותו (לעיל כא.). **ושאיה יוכת שער.** שד ששמו שאיה מכתת שער בית שאין בני אדם דרין בו, והלכך זה שעמד בו ההנהו, לישנא אחרינא בית שהוא שאוי ויחיד מאין אדם יוכת שער, מזיקין מכתתין אותו (שם). **תקיף עבדי דאינשי דמסיק בהו זוזי.** מחזיק בעבדיהם של בעלי חובות שלו וכופס לעשות מלאכתו (ב"מ סד:). **עבדא נהום כריסיה לא שוי.** לחם מאכלו. והריוח זהו ביוס מלאכתו (שם). **דארו עבדיה.** כך שמו, **דמרקיד בי כובי.** ליצן היה ומרקד בחנויות לשתות יין (שם). **דלא ליסתרי עבדיה.** שלא ירגיל להיות בטל ויתעצל. התי"ו משמשת כדרך המתפעלים בתיבת שי"ן וסמ"ך, כאשר יתפעל שר ויאמר תשתרר, שהתי"ו מתמצעת להפסיק אותיות השורש וכאשר יאמר בגיזרת סף הסתופף, מגיזרת שח השתוחח, וכן בלשון גמרא משתרי מיסתמיך אשתכי איסתקיל (ב"מ סה.).

עין משפט נר מצוה

מה א ב ג מיי' פ"ג מהל' גזילה ואבידה הלכה ז סמג עשין פג ולאוין קנג טוש"ע ח"מ סימן שסג סעיף ד:

מו ד ה מיי' פ"ו מהל' מלוה ולוה הלכה ב סמג שם טוש"ע י"ד סימן קסו סעיף א:

מז ו ז מיי' פ"ג מהל' גזילה ואבידה הלכה ח סמג עשין עג טוש"ע ח"מ סימן שסג סעיף ה:

מח ח ט מיי' שם הל' ד טוש"ע שם סעיף א:

רבינו חננאל

ביתא מיתבא יתיב ניחא ליה. פי' בית שדרין בו בני אדם הוא מיושב ואינו חרב ואפילו אישתמש בתיבני וציבי חרב. ולמאן דאמר משום שאייה היינו בית שאין משתמשין בו כלום האי כיון דאישתמש בתיבנא וציבי לא חריב. **ניחא ליה דלא לסתור עבדיה.** ופי' ר"ח ז"ל באכלוסא דמחוזא דאי לא עבדי מלאכה חלשי. **ניחא ליה דלא ניסתרי עבדי.** פי' ניחא להו לבעלים שלא ישב העבד בטל ויסיח דעתו מן המלאכה ולא ישוב לעשות מלאכה כבתחילה, והעיקר מן הסתירה. **איתמר המלוה** חבירו על המטבע ונפסל המטבע, **אמ' רב**